

Als Estats Units cada vegada els noticiaris de tall clàssic perden més audiència i són menys creïbles. Davant d'aquest fenomen, els programes d'humor i sàtira presentats per gent com Jon Stewart, Bill Maher o Steven Colbert, per posar alguns exemples, guanyen adeptes i es converteixen –sobretot entre la gent jove– en una font informativa de primer ordre. Es tracta d'un nou paradigma informatiu que, sense voler-ho, s'ha convertit en competència directa d'uns noticiaris que han de reinventar-se per poder seguir informant els ciutadans de sempre.

Provocació i humor: la nova informació?

Bernat Dédeu
Fotos: Corbis

On són les notícies? La resposta sembla ser evident; les notícies acostumen a dir-se als telenotícies, als canals informatius o als espais documentals temàtics habituals en qualsevol televisió que pretengui ser competitiva; les acostumen a il·lustrar uns senyors de veu engolada que duen corbata i llegeixen, amb parsimònia, els dictats d'un tele apuntador que mai no veiem, acompanyats potser d'una sèrie de tertulians més o menys informats i habitualment habituals.

Però, de tan evident, aquesta hipotètica veritat –per dir-ho en termes mediam-bentials– ja no pot ser sostenible: la informació, fins ara, residia en un hàbitat privilegiat que, si fem cas a l'evolució dels mitjans televisius als Estats Units i a Europa, comença a incrustar-se en altres paisatges; el principal culpable d'aquest canvi són els programes basats en l'humor i l'entreteniment.

Evidentment, aquesta transició (aquesta indeterminació de l'indret de la notícia, per dir-ho amb pedanteria) té un camí doble. En primer lloc, és causa que els telenotícies hagin heretat formats més pròxims a l'entreteniment, propi dels programes matutins. El nou paradigma, en aquest sentit, arriba a través de conductors de noticiari estrella, com ara Katie Couric, antiga presentadora (durant 15 anys!) del *Today Show* de l'NBC i ara flamant

primera dama del noticiari nocturn de la cadena CBS.

Couric mostra clarament com els nous programes informatius cada cop adopten, amb més naturalitat, espais com ara entrevistes de petit format, reportatges extensos o fins i tot seccions fins ara impensables en un informatiu, per exemple *Free Speech*, un microespai en què un personatge més o menys famós fa un discurs –sense censura– d'aproximadament un minut de durada sobre l'assumpte que li surti de l'ànima.

D'altra banda, aquesta transició cap a l'entreteniment, que sembla desvirtuar la naturalesa dels programes informatius, ha arribat acompanyada d'un descens absolut de la seva credibilitat –en termes d'imparcialitat– i d'una caiguda important del nombre de televidents als Estats Units.

Pel que fa al primer aspecte, es dona la paradoxa que la majoria de nord-americans creuen fermament que els informatius que consumeixen a diari són ben esbiaixats a nivell polític. La cadena que havia estat més fiable en termes d'imparcialitat, la CNN, ha caigut en picat pel que fa a la confiança: d'un 42 a un 32% des de 1998 a 2004, segons informa el Pew Research Center.

D'altra banda, la mateixa organització ha informat recentment sobre el declivi imparabable en el descens de l'au-

Jon Stewart en la passada edició dels premis Emmy. Des de 2001, quan va començar el programa, cada any ha estat premiat.

diència –en un 46%!– dels informatius nocturns en els últims deu anys. Sense anar més lluny, setmanes enrere Couric va anar-se'n a casa amb el dubtós rècord d'haver assolit la quota més baixa d'audiència del seu programa en els últims 20 anys.

Unes dades aparentment negatives que contrasten amb el fet que no solament un 81% dels nord-americans encara tinguin com a primera font d'informació els telenotícies que ells mateixos critiquen per esbiaixats, sinó que –tot i això– la tendència dels formats sigui, cada cop més, la de consumir notícies que els agradin, i no pas notícies que els informin. La deriva personalista dels informatius on, fins i tot al nostre país, la línia editorial ja és descaradament personalista i desviada, no ens pot deixar indiferents.

EL CAS *THE DAILY SHOW*

“El bufó era l'únic personatge de la cort a qui deixaven dir la veritat sense tallar-li el coll”. Al Gore, expresident dels Estats Units reciclat a activista mediambiental mediàtic, expressava amb aquesta afortunada metàfora el paper de Jon Stewart com a nou cap de

Jon Stewart presenta un programa d'humor que ja és una de les principals fonts informatives dels Estats Units

la credibilitat comunicativa nord-americana. Director i presentador de *The Daily Show*, Stewart no solament és l'ànima del programa estrella de Comedy Central, sinó l'exemple més evident del paradigma que ara comentàvem, però just en el seu cantó

oposat: ara és l'entreteniment més pur, l'humor, el que envaeix l'esfera de la informació i de la seriositat que implica parlar de temes com ara la política o l'actualitat. El que fa temps era un programa d'humor sobre l'actualitat s'ha convertit (la broma ja fa quasi deu anys que dura i s'ha fet seriosa) en una de les fonts informatives més importants dels Estats Units.

Els nombres, novament, parlen per si sols: actualment, fins a un 21% de la població jove (entre 18 i 29 anys) afirmen tenir com a principal font d'informació programes d'humor com *Saturday Night Live*, *The Tonight Show* o *Late Night*. Pel que fa a *The Daily Show*, tot i tenir una audiència notablement menor que els informatius

Bill Maher, un dels còmics més veterans dels Estats Units i que encara segueix en actiu, durant la presentació d'un llibre seu.

nocturns, la seva quota ja sobrepassa els dos milions d'espectadors, una audiència, això no obstant, que, a causa de l'influx de la CNN-International, arriba a ser de 160 milions de persones a tot el món. Fins ara, els guionistes del programa –i el mateix Stewart– han afirmat que el seu format segueix essent un exemple de *fake news* (literalment, notícies falses) que tenen com a únic objectiu que el seu públic acabi rient. Però l'excusa, diríem vulgarment, ja no cola: el programa va guanyar el premi a millor informatiu de l'Associació de Crítics Nord-americans el passat 2004, el mateix any que la revista *Newsday* anomenava Stewart el presentador més influent del país. El fet que John Edwards, però, per posar només un exemple, hi anunciés la seva primera candidatura presidencial mostra, en definitiva, que aquí no només s'hi ve a riure.

Tradicionalment l'audiència de *The Daily Show* era notòriament demòcrata, atès el perfil progressista del seu presentador; no obstant això, actualment els liberals només representen un 15% més d'audiència que els televidents conservadors; una audiència que, segons informa el grup de comunicació

Aquests programes segueixen el format dels noticiaris i bombardegen els polítics amb opinions d'incidència social

McClatchy, són compradors habituals de revistes amb forta dosi de temàtica política com *The Atlantic* i *The New Yorker*. Unes dades que confirmen a programes com *The Daily Show* –i el seu germà petit, *The Colbert Report*– com a programes netament informatius o, com diuen alguns analistes televisius del país, a espais d'*infotainment*.

De fet, només cal parar esment als seus formats per adonar-se'n: Stewart s'asseu cada dia en un plató exactament calcat al d'un telenotícies tradicional, on es produeixen entrevistes aparentment serioses i on Stewart es veu envoltat dels seus corresponents, uns païos excelsament sonats com

John Oliver. A diferència d'algunes seccions com ara *Weekend Update* –l'informatiu satíric de Saturday Night Live– Stewart no juga amb materials de

ficció i imitacions de personatges d'actualitat; contràriament, furga en la notícia *alla manera* CNN (*"It's happening now"*), però desconstrueix la informació que presenta tot dramatitzant un diàleg entre el polític que critica i un home –ell mateix– que s'erigeix en portaveus del sentit comú. Com a exemple, les declaracions de

Donald Rumsfeld sobre les suposades tortures que l'exèrcit nord-americà va perpetrar a Abu Grahیب i la resposta de Stewart:

Rumsfeld: –Mmm... penso que... no sóc un advocat, però la meua impressió és que se'ns acusa d'abusos, que jo penso que, tècnicament, són diferents que la tortura i, conseqüentment, jo mai no parlaré de tortures.

Stewart: –Jo tampoc no sóc advocat i tampoc no en conec els tecnicismes... però, tècnicament, si ets humà o un fals reporter com jo, pots veure clarament que tot allò que hem vist aquests dies als diaris, les fotografies que hem vist, són una puta tortura.

El to informatiu-còmic de Stewart, de fet, havia tingut il·lustres precedents; el més important –encara en actiu– és Bill Maher, un dels millors humoristes polítics que ha tingut el país. Els seus programes, *Politically Incorrect* i *Real Time With Bill Maher*, actualment a HBO, han estat incondicionalment durs amb el poder establert als Estats Units. Maher, com Stewart, no solament segueix el format de notícies, amb taules d'opinió amb tertulians i entrevistes pròpies dels informatius, sinó que bombardeja els polítics amb opinions d'incidència social evident. Fa poques setmanes, entrevistant el candidat demòcrata Dennis Kucinich, Maher va tornar a declarar-se partidari de legalitzar les drogues al país, i no només la marihuana, mentre feia broma amb el polític demòcrata –un pacifista convençut– sobre la necessitat de tenir “una bona política exterior d'assassinats”, en to irònic, evidentment...

Un to irònic que també ha conreat un dels deixebles de Stewart, Stephen Colbert, un dels antics corresponents de *The Daily Show*, que ara triomfa –també a *Comedy Central*– amb el seu *The Colbert Report*, una sàtira diària de mitja hora on, actuant com un fals

Stephen Colbert, deixeble de Stewart, és un dels còmics de moda als Estats Units.

republicà intransigent i religiós, s'ha ficat al públic del país a la butxaca. Colbert, de fet, es va fer famós no només com a deixeble de Stewart: va ser l'estrella indiscutible del sopar de corresponents de l'any passat a Washington, quan –davant del president Bush– es va dedicar a disparar-li un seguit de bromes que, en pocs

**'Polònia' a Catalunya o
'Vaya Semanita' a Euskadi
segueixen aquesta tendència
creixent de riure per informar-se**

minuts, la pàgina Youtube va fer famosa arreu del món i que van deixar en clara evidència el mandatari més poderós del món.

El fet que un 21% de la població nord-americana ja tingui aquests humoristes polítics com a referents informatius és quelcom que no pot deixar indiferent;

aquesta és una tendència que, a Catalunya també estan ocupant programes com *Polònia* o, a Euskadi, per exemple, espais com *Vaya semanita*. Uns programes, en definitiva, que porten el paper del bufó a un nivell més ampli i amb més incidència social. Tal com van les eleccions nord-americanes últimament, ben complicades i amb resultats prou estrets, aquest 21% de ciutadans que consumeixen humor polític com a opció informativa no poden deixar indiferents uns candidats

que ja s'afanyen a sortir-hi i dir-hi la seva, intentant ser graciosos i afables. Aquesta és la tendència: riure per informar-se. Si més no, l'opció sembla plaent... i al final, si més no, a ningú no li tallen el coll; al bufó potser el poden despatxar de la tele, però pot seguir fent mal en un altre indret...